

Comissió
Interuniversitària
de Llenguatge
Administratiu
i Jurídic

Actes de la III Jornada (4 de juliol de 2002)

Docència i normalització del llenguatge jurídic català

Taula rodona: «Reptes de l'estandardització del llenguatge jurídic i administratiu: del corpus a l'ús»

Hi prenen part Marta Xirinachs, cap de la Secció d'Assessorament i Llenguatges d'Especialitat de la Direcció General de Política Lingüística; Rosa Pérez, cap de l'Àrea de Tractament de Textos del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya; Marta de Blas, tècnica lingüística del Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya, i Agustí Pou, tècnic lingüístic del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya i professor de Llenguatge Jurídic de la Universitat de Barcelona. Moderador: Manel Riera, tècnic lingüístic de la Universitat de Barcelona.

Manel Riera. Iniciem la taula rodona que havíem programat per a la Jornada d'avui. Vam escollir un tema relativament ambiciós, sobretot si tenim en compte que el temps de què disposem és la meitat del que estava previst inicialment. Amb tot, és relativament normal, en un país com el nostre, que hi hagi un cert retard.

El tema de la taula rodona, com sabeu, és establir els reptes de l'estandardització del llenguatge administratiu i jurídic, o bé jurídic i administratiu, o bé juridicoadministratiu —com vulgueu, perquè sembla que ningú no acaba de veure prou clar si és el mateix o no, o si estan relativament diferenciats, l'un i l'altre. En aquest tema podem considerar dos blocs: un de corpus i un altre d'ús.

En la taula rodona d'avui comptem amb l'Agustí Pou, amb la Marta de Blas, amb la Marta Xirinachs i amb la Rosa Pérez.

L'Agustí Pou és professor de Llenguatge Jurídic de la UB. També té una responsabilitat en el Departament de Justícia, com a coordinador de normalització lingüística de l'àmbit judicial a Barcelona, que és el càrrec que ocupa actualment.

La Marta de Blas és tècnica lingüística de la Universitat Politècnica de Catalunya i, més concretament, és la cap de l'Àrea d'Assessorament Lingüístic del Servei de Llengües i Terminologia. També ha estat membre de la CALA durant un temps, i una de les darreres tasques que ha fet ha estat el «Fitxer lingüístic» de la UPC que ofereixen al seu web. És una obra feta conjuntament amb Jordi Giner, i penso que és prou reeixida i que val la pena de ressaltar.

Pel que fa a la Marta Xirinachs, em sembla que és una professional de l'àmbit lingüístic prou coneguda. Tots sabem que les seves funcions han estat molt destacades a la CALA, a *Llengua i Administració* i en molts altres llocs i projectes. És la cap de la Secció d'Assessorament i Llenguatges d'Especialitat, del Servei d'Assessorament Lingüístic de la Direcció General de Política Lingüística, i actualment treballa en un projecte de la Generalitat que la manté força ocupada: l'Administració Oberta.

I, finalment, la Rosa Pérez, que és la responsable de l'Àrea de Tractament de Textos del *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. També, des de fa tres anys, té assignada la supervisió de l'edició del suplement del *Butlletí Oficial de l'Estat* en llengua catalana. Aquestes són algunes de les tasques que té encomanades.

Bé, agraïm molt que hagin volgut acceptar aquest repte inicial de ser avui aquí, a Tarragona, i comencem a introduir, doncs, la temàtica de què parlarem.

Pel que fa al corpus, el que constatarem és que no podem mirar gaire enrere. Una actitud o una posició cofoia i una mica triomfalista no ens valdria, sinó que hem de mirar cap al futur. El present, de vegades, és molt ambigu; en canvi, si parlem de futur, és més fàcil que ens entenguem. Tant és que sigui immediat com pròxim, com a mitjà termini; sempre serà un futur que podem fer nostre. Per tant, no ens encallarem gaire en qüestions ja enllestides, sinó que mirarem cap endavant i poc cap enrere —tan poc com sigui possible.

En el corpus, concretament, el que constatem és que potser algunes parcel·les han quedat relativament desateses i es podria anar més enllà. Parlem de parcel·les de llengua; per tant, d'alguna manera, allò que ens ajuda a vehicular el pensament, a fixar uns documents. Aquestes parcel·les han estat assumides per la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) i també pels serveis lingüístics sectorials, universitaris, etc.

Ens podríem plantejar, d'aquí a deu anys, quins serien els reptes principals, els reptes que destacariem i que caldria abordar en aquest temps present que vivim —present o de futur més o menys pròxim, com dèiem. Després, pel que fa als models de documents, una qüestió que ens plantejàvem era si podíem avançar i abordar algunes parcel·les que també han quedat força desateses.

Aquest seria el cas dels dictàmens, de la documentació financera —o fins i tot comptable—, dels reglaments, etc. És a dir, una sèrie de documents que potser han estat considerats més tangencialment i que nosaltres hauríem de millorar.

Després, pel que fa a la terminologia, pensem que hi ha molta matèria pendent. ¿Convindria disposar d'un diccionari jurídic enciclopèdic semblant en proporcions o homologable en qualitat al que tenim en medicina? De fet, ara tenim un diccionari jurídic de l'any 1986, que és el que es pot adquirir a les llibreries. Les reedicions que se n'han fet són, en realitat, reimpressions; així doncs, no hi ha elements nous. Probablement algú hi trobarà a faltar les equivalències en anglès, entre altres mancances.

En fi, és una obra redactada des del vessant jurídic, que, d'alguna manera, és el vessant acadèmic del dret i, per tant, sembla que hi faltaria una intervenció més específicament lingüística. I tot això, si ens fixem en els autors i en les persones que hi van intervenir, de seguida ho entendrem. Per tant, en tot cas, és una obra encallada en el temps, en un període que hem deixat enrere: han transcorregut setze anys.

Una altra qüestió són els criteris lingüístics ja establerts. Cal pensar si alguns que han estat ja fixats i difosos s'han de revisar, si s'han de tornar a posar damunt la taula. Un tema *estrella* és les majúscules i les minúscules, i en una taula rodona com aquesta és gairebé obligat que ens hi referim: pel que fa als noms de les disciplines, els ensenyaments, les àrees de coneixement, s'ha detectat que hi ha algunes contradiccions d'ús i també, potser, algunes reticències, per part dels usuaris, a acceptar normes molt rígides. Això, en determinats moments, pot ocasionar una percepció d'irregularitat o de manca d'estandardització del criteri. Per tant, també podríem incidir-hi.

Finalment, i encara pel que fa al corpus, un cinquè punt que havíem anotat i que podria ser bo de debatre és el llenguatge oral; concretament, caldria que ens plantegéssim si és lícit aspirar a una certa estandardització —dic *certa* i no *global*, segurament impossible d'aconseguir— del llenguatge parlat que s'usa en els actes i en les actuacions jurídiques i judicials.

Per tant, aquesta tasca relativament complexa, caldria veure com la podem iniciar i si realment, com dèiem, és lícit, és vàlid, té sentit, d'aspirar-hi o no; o és que els problemes aliens a aquesta matèria són prou greus perquè hàgim de deixar-la de banda encara, a hores d'ara, el 2002.

Si parlem de l'ús —que, d'alguna manera, podríem encabir en l'àmbit de la formació—, ens plantejàvem fins a quin punt s'ha assolit una normalització dels diversos sectors de l'Administració catalana en general i, més concretament, de l'Administració de justícia.

Hem ofert algunes dades bastant concretes, malgrat la credibilitat —en algun cas— relativa o discutible de les estadístiques. Però també podríem fer una incursió en aquest terreny amb dades més generals, pel que fa a l'ensenyament a les universitats, i amb dades més específiques, pel que fa a l'àmbit del dret.

Per tant, hem de considerar de manera aproximada quins percentatges d'assoliment podem aportar, i considerar si això és suficient. Pel que fa a l'ensenyament de Dret, hem pogut comprovar que no n'és, de suficient; però ho hem de veure més panoràmicament, més en conjunt.

Respecte a l'organització de cursos, també ens sembla que potser caldria plantejar-nos alguns cursos virtuals, semipresencials, moderns, atractius, que, d'alguna manera, ens permetessin de difondre models i d'estendre un ús del català normatiu; procurant, però, que aquest català normatiu tampoc no fos excessivament encarcerat, i que fos assumible des dels vessants jurídicjudicials de la docència. Aquest seria un altre tema que s'hauria d'abordar: caldria fer llum sobre aquesta matèria.

Finalment, abans de donar-vos la paraula —que us correspon tenir de seguida—, m'agradaria parlar de la qüestió de la formació lingüística continuada de l'advocacia. És possible? Des d'on s'ha d'abordar? En aquest aspecte, l'Escola de Pràctica Jurídica pot tenir assignada una funció més o menys destacada? Bàsicament, hauríem de concretar els reptes de la formació continuada, en llengua o en llengües, del sector jurídicjudicial i de la docència de Dret.

Vaig demanar que els nostres convidats a aquesta taula rodona exposessin, en un temps relativament mòdic i amb bona voluntat, des de la seva percepció individual, des del seu coneixement d'aquestes àrees o parcel·les, quines vies tenim per anar avançant i per especificar aquests reptes.

Marta Xirinachs. Jo m'havia formulat tot un seguit de preguntes que crec que no són retòriques, però que en algun cas ho semblaran perquè no les contestaré del tot —llevat que després, en el torn obert de paraules, us sembli que val la pena d'entrar-hi una mica més a fons.

Les preguntes formulades pel moderador, Manel Riera, sobre quins són els reptes o els tres reptes a deu anys vista del llenguatge administratiu i jurídic, i en quins aspectes la Direcció General de Política Lingüística i els serveis lingüístics no han pogut anar més enllà, tenen a veure amb el corpus, però és difícil de respondre-les sense centrar-nos en l'ús.

Pel que fa al corpus, gosaria dir, i de fet ho dic, que no és un aspecte que ens hagi de preocupar en excés o, si més no, que ens hagi de preocupar més que la qualitat de la llengua de tota mena de textos. Si bé —i després ja hi tornarem— tenim alguns dèficits importants (un bon diccionari enciclopèdic, un manual de llenguatge jurídic, etc.), els criteris generals que defineixen aquests dos llenguatges d'especialitat, el jurídic i l'administratiu, hi són explícits.

També és cert que podem dir que el llenguatge administratiu català s'ha consolidat. L'èxit del model, sense triomfalismes i amb tota la prudència i la modèstia que cal tenir en compte, es deu bàsicament al fet que les administracions catalanes (Generalitat, universitats, ajuntaments, consells comarcals i diputacions) se l'han fet seu, és a dir, l'usen. És la llengua de l'Administració. No vull dir amb això que ja està tot fet i que el procés de normalització lingüística està tancat, que ja no cal formació, assessorament lingüístic, etc. No cal entrar en detalls, però els qui som aquí encara tenim feina: vetllar per la qualitat de la llengua continua portant feina, i, a més, hi ha noves tasques que cal fer.

La situació del llenguatge jurídic és diferent: també crec que la llengua disposa d'uns criteris generals explícits, que els models bàsics de documents estan disponibles (documentació jurídica de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, formularis del Consell de Col·legis d'Advocats, etc.) i que la terminologia, tot i que hi ha dispersió de fonts i formes pendents de fixació, permeten actuar en català. Per tant, si la situació és diferent, i ho és en sentit negatiu, té a veure fonamentalment amb el grau de coneixement de la llengua i amb l'ús. I també amb el fet que el català és llengua de traducció, més que no pas de producció.

Si intentem representar el procés d'estandardització en una cadena, tindrem les fases següents:

Tria i fixació de criteris > difusió > implantació > seguiment

A la vista d'aquestes fases, si intentem parlar de reptes d'aquí a deu anys, continuo pensant que el punt més fort és el corpus, l'etapa en què s'han triat i fixat els criteris (tot i que, en això, caldrà estudiar d'aquí a uns anys, quan tinguem experiència, l'impacte de la traducció automàtica en el model de llengua). En canvi, els altres aspectes, la difusió i el seguiment de la implantació, presenten més punts dèbils.

Punts dèbils en la difusió i la implantació:

- Qui coneix i usa les fonts del llenguatge jurídic en català? Els professionals de la llengua? Els professionals del dret?
- Quina orientació tenen les fonts en català? De consulta lingüística? De formació en dret? De pràctica laboral?
- En quin circuit es troben les fonts (criteris lingüístics, formularis, etc.) del llenguatge jurídic en català? Vinculades a serveis lingüístics, a plans de normalització lingüística? Són l'eina normal de formació, consulta o gestió? Quins són els canals normals de transmissió de coneixement i de consulta documental? Hi és el català?

D'entrada, penso que podem afirmar que els criteris i les orientacions que hem elaborat han arribat fins als professionals de la llengua, i en canvi, no podem dir el mateix dels professionals del món jurídic i judicial.

Pel que fa a la disponibilitat de materials i obres de referència, no podem dir que hi hagi un dèficit absolut. Evidentment hi ha alguns manuals universitaris i formularis i materials de pràctica laboral. Quan dic això, no pretenc ser catastrofista ni triomfalista, però sí que vull remarcar que la majoria dels materials que s'elaboren tenen com a objectiu ser eines d'assessorament lingüístic, amb orientació didàctica i de consulta lingüística. Sortosament, però, també n'hi ha dels altres, que han estat possibles gràcies a l'actuació, sobretot, dels serveis lingüístics que estan més vinculats amb el sector professional del món del dret. Un altre aspecte que cal tenir en compte en aquest punt són les reedicions, que a vegades representen una reculada, perquè no sempre tenim la garantia que les publicacions es reeditin en català, i tota la tasca duta a terme per fer possible que obres bàsiques de referència tinguin la seva versió en català a vegades es perd quan correspon de fer-ne una nova edició.

Així, el problema principal del llenguatge jurídic català no és el fet d'haver-se de replantejar algunes qüestions ja estudiades i difoses, com ara les formes de tractament, algunes propostes de terminologia o l'ús de majúscules o minúscules. En definitiva, no preocupen tant els aspectes del corpus de la llengua com l'estatus que té en aquest sector. Un dels reptes del llenguatge jurídic català és aconseguir que el català sigui la llengua habitual de formació dels professionals del món del dret.

L'activitat de formació que fem, quan aquesta formació està adreçada a professionals d'organitzacions en què la mateixa organització pot decidir que el català és la llengua d'ús de l'empresa, té possibilitats d'èxit. I es pot crear, no solament el clima, sinó també la realitat perquè això sigui així —encara que la formació es faci durant el període laboral i no en la fase inicial de formació que fem a la facultat o en altres centres de formació. I aquestes possibilitats d'èxit queden demostrades amb el fet que el personal de secretaria, si fa uns cursos amb els materials del DAU i altres eines i recursos lingüístics, pot acabar adoptant aquests recursos —i el fet és que els adopta.

Si aquesta mateixa formació —que ens hem de plantejar com a formació transitòria, i em refereixo a la formació feta després d'haver acabat el procés de formació en l'especialitat que sigui—, la fem en el món laboral, però en organismes i col·lectius en els quals ja no es pot saber de la mateixa manera quin serà el criteri d'ús lingüístic, aleshores ja depenem molt de la bona voluntat de les persones. I sovint trobem que hi ha força elements externs que dificulten aquesta bona voluntat.

He preparat algunes dades —encara que siguin dades de naturalesa diferent— per il·lustrar algunes de les qüestions que hem anat dient. Algunes d'aquestes dades es refereixen al corpus i són dades il·lustratives de l'any 2001.

Quan dic que no ens hem de preocupar del corpus, no vull dir que no hàgim de vetllar per la qualitat de la llengua, sinó que no ens hem de preocupar tant per qüestions de codificació, perquè disposem de models lingüístics. I per exemplificar-vos això us diré que, l'any 2001, les consultes que vam rebre sobre llenguatge administratiu i jurídic van representar un 3 % de la xifra global de consultes.

Hi ha altres aspectes de la llengua, classificats en altres apartats, que també tenen a veure amb el llenguatge administratiu i jurídic —com, per exemple, aspectes de convencions—, però

bàsicament les consultes sobre aquest tipus de llenguatge van ser del percentatge que us he assenyalat.

Si passem a les consultes sobre terminologia, constatem que el percentatge és una mica més elevat: un 10 % de les consultes són de l'àrea de dret i d'economia. Tinguem en compte que són dades purament il·lustratives, perquè no ens donen una visió global.

En aquesta mateixa línia de dades il·lustratives, he seleccionat l'apartat d'enllaços que tenim al web *Llengua catalana* i que es diu «Models de documents». L'he seleccionat perquè veieu que, bàsicament, tots aquests models són de l'àmbit del llenguatge administratiu o jurídic —n'hi ha tres o quatre que són de l'entorn de l'empresa, i en total hi ha tretze enllaços. Amb això, el que vull dir és que a la xarxa hi ha molts punts per obtenir aquest tipus d'informació i per obtenir models de documents. Per tant, la disponibilitat hi és.

Si deixem l'apartat del corpus de la llengua i passem a la formació, podem comentar algunes dades molt interessants d'un estudi que em sembla molt representatiu. Com he comentat abans, penso que l'èxit de la formació està molt vinculat al col·lectiu, al lloc on es troba i al procés en què està. He triat un estudi que apareix en aquella memòria tan interessant que ha editat la UB sobre la política lingüística que s'ha dut a terme des de l'any 1994 fins al 2001. És un estudi elaborat a la Facultat de Química durant el curs 1997-98.

Segons aquest estudi —i com hem sentit en la presentació de la Jornada—, la llengua d'ús habitual dels estudiants era el català en un 54 % i el castellà en un 37,6 %. No és gaire diferent del que s'ha dit abans sobre l'alumnat de la Facultat de Dret.

Per contra, veureu quin canvi més gran hi ha quan el professorat decideix, amb independència de la llengua d'expressió habitual de l'alumnat, fer la docència en català. Quan es dona aquesta circumstància, canvien de llengua el 65 % dels alumnes, el 17,9 % no canvien de llengua, i la resta diu que canvien o no canvien de llengua per altres factors.

Si passem a la diapositiva següent, veiem el percentatge de la llengua en què prenen els apunts els estudiants. I aquí podem observar que, si el docent utilitza la llengua catalana, els alumnes prenen els apunts en català en un 93,7 %.

Això sí que són dades empíriques i no són intuïció. És a dir, el fet d'utilitzar el català durant el procés de formació és el que ens dona garanties, no de l'ús, però, si més no, sí de l'habilitat de poder-se expressar després en català en el seu àmbit professional. La formació en català que fem fora del procés de formació professional, en tot cas, ens l'hauríem de plantejar de manera transitòria, i tindrem més o menys èxit segons el tipus d'organisme a què pertanyi l'alumnat.

Ja veieu que podríem comentar més dades, però sempre arribaríem a la mateixa conclusió: si el professorat fa les classes en català, majoritàriament l'alumnat s'hi adreçarà en català, prendrà els apunts en català, farà els exàmens en català. Per tant, no hi té res a veure el factor de quina és la llengua d'expressió habitual de l'alumnat. En definitiva, que el professorat faci les classes en català és una manera de garantir que la professió després s'expressi en llengua catalana.

I ara torno a la pregunta primera, que deia: quins són els tres reptes —d'aquí a deu anys— del llenguatge jurídic i administratiu?

Per tancar aquest bloc diré que estic totalment d'acord que necessitem més eines. Evidentment que seria fantàstic disposar d'un diccionari jurídic enciclopèdic a l'estil del de Civitas o d'Espasa, o d'altres. Però jo crec que els aspectes que ens hem de plantejar són: primer, l'ús, i segon, mantenir la qualitat de la llengua en general i, alhora, el ple domini del llenguatge d'especialitat. En tercer lloc, hi ha una altra qüestió en la qual no he tingut gaire temps d'incidir, que és la traducció. En aquest àmbit, el català és llengua de traducció perquè la interferència del castellà en el llenguatge jurídic català és difícil d'evitar. I aquí se'ns planteja un altre repte, que és: fins quan serem en alguns àmbits només llengua de traducció? Quan passarem a ser llengua de producció? I una altra pregunta que llanço a l'aire: les eines de traducció automàtica són realment una ajuda? Potser sí que són la solució per a uns tipus de textos i per a uns usuaris, però no són la solució per resoldre la presència de la llengua catalana i del llenguatge jurídic català en un àmbit determinat.

Rosa Pérez. Jo faré referències al DOGC i al BOE perquè, tal com ha comentat el Manel Riera, l'Entitat Autònoma del Diari Oficial és la responsable de l'edició, la venda i la distribució del

DOGC, i també s'encarrega de l'elaboració de les traduccions al català dels suplementes del BOE. Així mateix, editem publicacions diverses, algunes de les quals són reculls de normativa i, per tant, també tenen molt a veure amb el tema del llenguatge jurídic i administratiu.

D'entrada, em referiré a la perspectiva que s'obté de l'ús del català en els textos administratius des del punt de vista de l'edició en el DOGC. I em cal comentar-vos que el nivell d'intervenció lingüística en aquests textos és desigual en funció de l'origen de les diferents administracions que publiquen els seus textos en el DOGC. De fet, en el *Diari* es publiquen, com sabeu, les lleis del Parlament, els decrets del Govern i altres disposicions, i tots els textos d'altres administracions que reglamentàriament hi han de ser publicats perquè produeixin els efectes corresponents.

A part dels textos provinents de l'Administració catalana —de l'Administració de la Generalitat—, bàsicament hi ha textos de l'Administració local, de l'Administració de justícia i de les universitats catalanes.

Els correctors del *Diari* sí que intervenen, sobretot, en el que prové dels departaments de la Generalitat. Hi intervenim prèviament a la signatura; per tant, tenim un marge de maniobra important. I, en aquest sentit, treballem *des de les trinxeres* —com comentava abans el Dr. Magre—, perquè sempre hem anat una mica més enllà fins i tot del que era estrictament la nostra obligació. En concret, hem col·laborat amb els usuaris de l'Administració a crear models individualitzats de documents; de cada correcció reiterativa que hem hagut de fer, hem intentat treure'n un fruit, una conclusió, i assessorar aquells usuaris.

Aquesta feina, que fa molts anys que es fa d'aquesta manera, és esgotadora. La majoria de vosaltres suposo que sabeu que resulta esgotador anar intentant treure'n fruit partint d'una certa reticència de l'altra banda; però quan una qüestió en dóna, de fruit, la veritat és que resulta molt engrescador.

Respecte dels textos del Parlament, també hem de dir que no hi intervenim perquè les lleis, quan ens arriben, ja estan aprovades, a diferència dels textos de l'Administració. Per tant, no tenim la possibilitat d'alterar-los ni que sigui accidentalment.

En el cas de les altres administracions, sí que fa aproximadament un any que encara corregíem els textos que ens arribaven dels ajuntaments, de les universitats i fins i tot de l'Administració de justícia. Aquesta última era una correcció molt més limitada, pel fet que aquells originals ja ens arribaven signats per la persona responsable que correspongués; per tant, ens movíem en una frontera una mica delicada —ja sabeu que hi ha coses que es poden tocar i coses que no—, i això requeria un esforç considerable per part dels correctors. De tota manera, des de fa un any, han deixat de corregir la part del DOGC procedent de l'Administració de justícia i ara es publica tal com ens arriba, amb fidelitat a l'original.

D'altra banda, tot i que és cert que l'Administració local majoritàriament ha escollit com a llengua pròpia en l'ús administratiu el català, també s'ha de dir que l'ús que se'n fa és força deficitari, començant pels aspectes gramaticals. La veritat és que fa un mal de cor terrible veure tot allò publicat a les pàgines del *Diari*, i suposo que algú de vosaltres alguna vegada haurà consultat un DOGC i haurà vist que es nota que hi ha com una espècie de frontera allà on comença l'apartat dels ajuntaments.

Això mateix està passant a l'Administració de justícia: els textos no es corregeixen ni es tradueixen perquè fa molts anys, fent un esforç molt complex, vam arribar a traduir-ne i a sintetitzar-ne els models; és a dir, nosaltres mateixos anàvem veient que la Sala 1 o la Sala 2 es basaven en una sèrie de models i vam decidir revisar aquests models. Era una feina absolutament ingent i la fèiem amb l'esperança —amb la convicció— que també donaria un fruit algun dia; la fèiem amb l'ànim de col·laborar creant, *a la trinxera*, uns models modestos. Pensàvem que potser algun dia alguna sala d'algun jutjat aprofitaria aquells models.

De fet, hi va haver molts intents d'arribar a alguna mena d'acord —com a mínim respecte dels models que publicàvem al DOGC, que és la nostra competència. Va ser estèril i esgotador —sobretot esgotador perquè va ser estèril— i des de ja fa força temps es publiquen en castellà —és a dir, tal com arriben— el 95 % dels edictes dins la versió catalana del *Diari* —us ho especifico perquè suposo que sabeu que se'n publica una edició bilingüe. Dins del *Diari* en català, pràcticament tota la secció d'Administració de justícia està en castellà. Per tant, el panorama és francament desolador.

Pel que fa a la correcció de la part dels departaments de la Generalitat —on sí que tenim una intervenció important—, cal reconèixer una progressió clara en el domini dels recursos. Realment, és cert que el fet que hi hagi mitjans suficients —Internet és una eina molt poderosa— per obtenir models i terminologia, per fer consultes, unit al fet que la Generalitat intenti potenciar al màxim la política lingüística, són factors que han fet que els operadors dels departaments, amb els anys, hagin guanyat molta qualitat.

Puc dir que fa una bona colla d'anys els documents —que sempre són bilingües en els departaments— en castellà tenien una qualitat molt superior a la dels documents escrits en català, i ara s'observa que aquesta diferència s'ha invertit. Suposo que el bilingüisme total i absolut, el domini de dues llengües alhora, no és possible, i la situació, efectivament, s'ha invertit força. És a dir, en els textos en castellà resulta de vegades sorprenent comprovar que moltes persones que els redacten —que en molts casos fins i tot han tingut una educació castellanoparlant, per l'edat i per altres circumstàncies— han anat fent aquest capgirament cap al català. Per tant, en aquest sentit jo sí que veig una certa llum i uns quants motius per ser optimista.

També és veritat que es corre el risc de descuidar la llengua, fins i tot en el nostre propi àmbit —per exemple, en sistemes de traducció automatitzada, la gestió dels quals s'encarrega a persones que són administratius, sense l'obligació de tenir el nivell de virtuosisme que requereix, realment, la postedicció d'un text traduït automàticament. És a dir, ens trobem que algun departament de l'Administració passa un document per la màquina de traducció automàtica i, tal com surt, l'envia al DOGC, perquè pensen que, si aquí hi ha correctors, ja el corregiran, que per això hi són. Per tant, de vegades ni tan sols es parteix d'un mínim domini de l'ortografia més bàsica que representa que ha de tenir un administratiu al qual es demana, a més a més, un nivell C.

Pel que fa a qüestions de terminologia, en català ens continuem trobant amb llacunes tant terminològiques com fraseològiques. I, en aquest sentit, som un observatori important, pel fet que publiquem documents de naturalesa absolutament diversa. He de dir que normalment ens en sortim amb els mitjans de consulta que tenim i, si no ens en sortim, trobem alguna solució provisional —que això tots ho hem fet en algun moment— i més tard es consagra o es bandeja.

El que no podem fer és deixar termes en castellà entre cometes, cosa que fa molts anys sí que vam haver de fer en alguna ocasió, quan hi havia una reticència absoluta a emprar un terme en català que sonés estrany. Per exemple, el Reglament de casinos de Catalunya, que es va publicar fa aproximadament un any, era ple de denominacions de procediments, de peces, de frases que deia el *crupier*. Aquestes frases, en general, eren en castellà, i en alguns casos també en francès, que és la llengua tradicional del sector. Doncs bé: es va fer un esforç ingent —en termes d'energia invertida— per arribar al màxim de semblança amb el català en fraseologia, en denominació de peces, etc. Ens vam trobar amb moltes llacunes, és a dir, hi havia coses de les quals ningú mai no havia parlat en català, coses que ningú no havia previst com es podrien anomenar.

En un cas com aquest, en què hi havia pressions de temps, perquè era un decret urgentíssim, la qüestió és que es va fer un gran esforç, no solament de treball lingüístic, sinó que, a més a més, vam haver de «negociar» força amb la direcció general corresponent. I la qüestió és que, tot i l'esforç, jo llanço una pregunta a l'aire: en algun casino de Catalunya se sent a dir una altra cosa que no sigui *no va más* o la mateixa expressió en francès? Segurament, no. Per tant, és força obvi que tots aquests intents no serveixen de gaire si no hi ha una política realment impulsora de tot un conjunt d'accions de normalització.

En la traducció del BOE, com us podeu imaginar, ens trobem amb molts problemes, i els resumiré ràpidament. Pel que fa als problemes de terminologia, que també es presenten en el DOGC, aquí són molt més greus, per exemple, els del tipus d'espècies d'animals autòctones que a Catalunya no existeixen i que no sabem com podem anomenar.

També ens trobem amb fets curiosos, com ara el Reglament del règim personal de les Forces Armades. Sobre això, he triat un exemple força anecdòtic. L'article 3 d'aquest Reglament diu: «Jurament o promesa davant la bandera d'Espanya». Sense voler anar ara gaire enllà sobre aquesta idea, he de dir que, pel que em sembla, aquesta *jura de bandera* no es fa mai en català. És a dir, que el cap de la unitat no formula mai la pregunta als soldats en català. Potser no la formularà mai en la nostra llengua, o potser la formularà alguna vegada en llengua catalana, dins d'un exèrcit independent català. Això no ho sabem. També es podria donar el cas que algun

soldat —sempre que es trobés en terres catalanes— exigís al seu cap que li fes la pregunta en català, tenint en compte que l'expressió existeix legalment parlant. Com aquest cas, n'hi ha moltíssims.

Per exemple, nosaltres traduïm tots els impresos de la declaració tributària al català, la qual cosa és una feina considerable. I no em refereixo solament a la declaració ordinària simplificada, sinó que també hi ha molts tributs traduïts que no tenen difusió real. No estan ni tan sols penjats a Internet.* Estem intentant parlar-ne amb l'Agència Tributària perquè, com a mínim, estiguin accessibles a Internet.

Per tant, cal que es tingui en compte tota aquesta feinada immensa que s'està fent aquí, i s'hi hauria de donar un impuls polític important. Ara per ara, doncs, tenim el repte de l'aprofitament de la feina feta, és a dir, constatar tots els esforços que s'estan fent i intentar aprofitar-los. I per aconseguir-ho, tenim armes molt bones; per exemple, fer que es difonguin molts documents oficials que, en aquest moment, no tenen cap difusió.

Avui dia, si algú vol comprar un BOE en català, no ho pot fer perquè no es ven. Es reparteix al subscriptor en castellà i, si algú el vol en català i fins i tot truca al servei d'informació del BOE, s'adonarà que ni saben que existeix en català. Tot i que s'han aconseguit fites importants, com ara que la versió catalana estigui penjada a Internet gràcies a l'esforç intens d'algunes persones, cada pas s'ha de fer amb un gran esforç.

Per tant, els tres reptes —per dir-ne només tres— que ara per ara tenim serien: la difusió de la normativa en català i de tot el que hi està relacionat, l'aprofitament de la feina feta i, sobretot, la unificació d'esforços, perquè som molts els qui estem fent lluites particulars; si ens uníssim, potser faríem un petit exèrcit per aconseguir més victòries —com a mínim en alguns àmbits.

Marta de Blas. En primer lloc, voldria dir que parlar dels reptes de l'estandardització del llenguatge jurídic i administratiu des de la UPC —que és una Universitat que no té estudis de Dret, que no forma juristes ni advocats, sinó que forma arquitectes, informàtics i enginyers—, em situa en una posició una mica excèntrica. I això, no perquè m'obligui a tenir un comportament extravagant —que és com defineix el diccionari la paraula *excèntric*—, sinó perquè, evidentment, en aquest camp ocupem una posició lateral i no tan central com la d'altres persones i altres organismes que avui són presents en aquesta taula o entre el públic.

Però, encara que tinguem aquesta perspectiva perifèrica, jo crec que el que hem d'intentar avui aquí és exposar diferents punts de vista que es complementin. Per tant, amb la meua exposició intentaré marcar un contrapunt encara que sigui exagerant aquest «fet diferencial».

També us adonareu que no parlaré de llenguatge jurídic, sinó del llenguatge de l'administració i de la gestió de la Universitat, que és allò de què podem parlar des de la UPC.

Dit això, quins són els reptes actuals d'aquí a deu anys del llenguatge jurídic i administratiu? Des del punt de vista de les necessitats comunicatives de la UPC, hem de dir que el repte és —continua sent, perquè ve de lluny— l'**autonomia lingüística** de l'administració i de la gestió. I com es tradueix aquest objectiu? Nosaltres tenim el convenciment molt ferm que el pes i la responsabilitat ha de passar als agents productors de textos —és a dir, al PAS, al personal d'administració, de gestió i de serveis— i, en conseqüència, ha de disminuir la presència i la intervenció del servei lingüístic.

Per concretar això i per il·lustrar aquest plantejament us exposaré, d'una banda, quines mesures hem dut a terme, i de l'altra, quina és la visió que hi ha al darrere respecte a la situació del llenguatge administratiu i jurídic, tant pel que fa al corpus com pel que fa a l'ús. Doncs bé, comencem pels fets concrets: tenim tres campanyes de promoció de l'autonomia lingüística, adreçades al personal d'administració i serveis, que impliquen tres moments de progressió.

Ens remetem a l'any 1992. Ara fa deu anys, hi va haver una primera campanya de sensibilització amb el lema «L'autocorrecció del català a l'abast de tothom», en la qual s'apel·lava al paper del

* **A partir de l'any 2003, és possible que hi hagi accions impulsores dels impresos per part de la Delegació de l'Agència Tributària a Catalunya.**

PAS en la correcció d'un text. Tot plegat es plantejava com un suggeriment i es donaven una sèrie d'arguments per defensar que aquesta autonomia era possible. Es deia: hi ha formació, teniu fitxes i material de suport, us oferim un servei de consultes per a l'assessorament puntual i també eines de verificació ortogràfica; per tant, podeu fer «el pas endavant».

L'any 1997, el segon pas cap a aquest objectiu ja no va ser una campanya, sinó una comunicació institucional de Gerència. Ja no es parla del paper del PAS, sinó directament de la responsabilitat del PAS en la qualitat lingüística. Es planteja, no ja amb els termes *és possible*, sinó amb termes com ara *cal fer*, i el que es demana és que es compleixi un requisit: abans de portar a corregir els textos cal que estiguin verificats amb el diccionari de Word.

L'última campanya adreçada al PAS és de l'any 1999. També és una campanya institucional, que ara ve del Vicerectorat. Ja no s'apel·la ni al paper ni a la responsabilitat de les persones, sinó que es passa a fer una valoració sociolingüística i un plantejament de nous reptes.

Ara s'introdueix la idea que cal deixar de parlar de normalització per començar a parlar en termes de normalitat. I ara no es redueix tot només a un requisit, sinó que al costat d'aquest requisit apareix una restricció: s'exclouen del servei de correcció de català els textos més tradicionalment administratius —com ara actes, convocatòries de reunió, informes interns, plans interns, oficis interns o cartes internes.

I els arguments que es donen són dos: d'una banda, es considera que són textos amb un impacte institucional baix, i de l'altra, que són textos amb un grau d'estandardització o de codificació molt alt, perquè tenen una estructura molt tipificada i una fraseologia i una terminologia molt fixades i difoses, i, a més a més, per elaborar aquests tipus de textos ja hi ha models i plantilles.

I, un cop feta la descripció, quina és la valoració que hi ha al darrere d'aquests objectius i d'aquestes mesures, tant pel que fa al corpus com pel que fa a l'ús? Pel que fa a l'ús, nosaltres considerem que el català —en l'àmbit de l'administració i de la gestió de la Universitat— té un ús preferent i habitual i és el vehicle d'expressió normal. *Preferent*, *habitual* i *normal* són els termes que la «literatura» de regulació d'usos lingüístics estableix com a objectius que cal assolir.

Pel que fa al corpus, considerem que el llenguatge administratiu té un grau de codificació suficient i adequat per respondre a les necessitats comunicatives de l'àmbit de l'administració i de la gestió de la UPC. I això és així pel que fa als models de documents, pel que fa a la terminologia, pel que fa als criteris més concrets —com ara convencions sobre majúscules i minúscules, abreviatures o traducció de noms propis— i també pel que fa als criteris més generals —els que defineixen els trets de llengua i el model de llengua: modernitat, claredat, senzillesa, que es tradueixen en unes determinades tries sintàctiques, lèxiques, etc.

I és en aquest moment que vull fer esment de la CALA —que també s'ha esmentat aquí—, perquè ha estat un òrgan decisiu en aquest procés d'estandardització o de codificació. I voldria destacar sobretot tres valors de la CALA, que són:

Primer, la capacitat de cohesió —perquè va ser capaç d'integrar lingüistes i juristes, però també molts altres organismes, persones i personalitats.

Segon, la capacitat d'adhesió —perquè la CALA i els seus acords han estat un referent compartit i seguit, i han impregnat altres registres (és a dir, tot i que se centrava en el llenguatge administratiu i posteriorment en el llenguatge jurídic, crec que moltes de les qüestions que la CALA va fixar poden utilitzar-se i passar al registre tècnic i científic).

I el tercer valor de la CALA és la Marta Xirinachs —jo crec que tots estem d'acord que és molt important saber què és una cosa, però també és molt important saber *qui* és una cosa (és a dir, això que ara en diem *qui ho lidera*), i jo estic molt contenta de poder-li-ho dir públicament des d'aquesta taula que compartim i d'agrair-li la feina feta des de la CALA i per a la CALA.

Finalment, m'agradaria dir com a conclusió que, des del punt de vista de les necessitats comunicatives de la UPC en l'àmbit de l'administració i de la gestió, nosaltres pensem que el llenguatge administratiu que hem d'utilitzar gaudeix de bona salut. Però també és veritat que, com qualsevol cos humà, ha de fer exercicis, que en aquest cas pensem que han de ser exercicis de manteniment.

Amb aquest símil vull dir, en definitiva, que la intervenció feta en l'estandardització del llenguatge administratiu és un paradigma o pot ser un bon exemple en altres àrees, perquè hi ha altres llenguatges d'especialitat que potser sí que necessiten fer encara seriosos exercicis d'aeròbic i de musculació. Això és també una proposta per a qui la pugui o per a qui la vulgui recollir.

Agustí Pou. Em sembla que, en aquesta hora, em queda un paper *residual*; per tant, em limitaré a dir quatre coses, perquè m'han trepitjat la majoria de les idees que volia dir (no són idees pròpies, sinó senzillament idees que compartim).

Abans de la meva intervenció, vull donar les gràcies a en Manel, perquè ens va enviar com una mena de qüestionari i l'he respost com a tal. És a dir, la meva intervenció respon més al seu criteri que no pas al meu.

Volia fer dues precisions prèvies, que també ha fet la Marta Xirinachs abans, sobre l'estandardització i la codificació del llenguatge jurídic i administratiu —tot i que l'administratiu també està força estandarditzat.

Primer, que l'estandardització és una feina, en general, en una llengua normal, relativament fàcil. Fàcil perquè és necessària, i més en la societat actual, en què s'imposa la comprensió del text —és a dir, que els destinataris (en definitiva, els ciutadans) comprenguin el text; per tant, que el llenguatge que s'hi usi sigui un llenguatge funcional (jo crec que aquesta és una idea compartida per la majoria de gent). Tampoc no es pot dir que el llenguatge jurídic persegueixi una creativitat formal extraordinària, ja que no té una intenció estètica. L'estandardització, en aquest sentit, podem dir que és fàcil.

Una altra cosa és la dificultat de l'estandardització o codificació del català en aquest àmbit. I la dificultat hi és perquè aquesta estandardització va lligada absolutament a l'ús. I l'ús —en la mesura que és, en molts camps, força precari— també indica una precarització de l'estandardització, fins al punt que moltes vegades ni tan sols n'hi ha, d'estandardització.

Pel que fa al qüestionari que —com ja he dit abans— ens havia formulat en Manel Riera, el primer que plantejava era que diguéssim els tres reptes actuals en l'estandardització del corpus. Des del meu punt de vista, aquests reptes són:

El primer, que caldria reforçar una línia més intensa de recerca en llenguatge jurídic, de recerca universitària o de recerca en l'àmbit de l'Administració de la Generalitat —que també n'hi ha—, i caldria reforçar aquesta línia que actualment no brilla com hauria de brillar —per exemple, no trobem obres de referència d'estudis en tipologia de textos; no trobem en català un estudi sobre això, mentre que en castellà, en francès o en anglès n'hi ha molts.

I com a reflex d'aquesta intensificació en la recerca, caldria mantenir o augmentar tots els materials de difusió i d'aprenentatge del llenguatge jurídic, especialment en determinats camps: potser no en l'Administració, però sí en l'àmbit judicial —que és el que conec millor— i també en l'àmbit notarial, en els quals no hi ha cap assortiment o cap oferta d'aquest material de difusió i d'aprenentatge, tot i els esforços, per exemple, del Consell de Col·legis d'Advocats.

També hi ha una necessitat imperiosa d'un diccionari terminològic complet, que fos la base, precisament, d'una enciclopèdia jurídica completa en català —que encara no existeix.

Un segon repte seria tenir una publicació oficial de tota la legislació vigent en català. Ens trobem amb un caràcter oficial de les publicacions de textos legislatius realment fragmentari. Alguns d'aquests textos són oficials, d'altres són oficiosos, d'altres són semioficiosos, i uns altres són publicats per la Generalitat, però no són oficials. No tenim, per tant, textos absolutament consolidats.

Com a conseqüència d'aquesta massiva publicació de textos en el BOE, també caldria obrir una línia editorial de col·leccions temàtiques de legislació periòdicament actualitzada, anotada i concordada. En definitiva, hem de prestigiar les edicions en català, i això lògicament significa tenir molts més recursos —també és una qüestió de recursos econòmics.

Un tercer repte —pel qual la CALA va fer un esforç més que notable— seria la implicació més gran dels especialistes, dels professionals, en aquesta matèria. Per a l'estandardització terminològica, fraseològica, textual i documental, ens trobem que actualment els professionals,

pel que fa al català, es mouen entre una acceptació acrítica del que ofereixen els serveis lingüístics —els que sou lingüistes ja ho sabeu prou bé— i una crítica sistemàtica i absolutament poc meditada —és a dir, fruit d'una adhesió a patrons castellans. Totes dues actituds són conseqüència d'una certa apatia.

Per tant, en l'àmbit jurídic trobem un corpus força ben treballat pels assessors lingüístics, tot i que també és un corpus una mica virtual, una mica fictici, perquè l'ús no el corrobora.

En definitiva, si ens preguntem quins són els reptes per al corpus, la resposta la trobarem senzillament atansant-nos a una llibreria jurídica i mirant què hi falta, i el que hi falta són els reptes. És així de simple.

Pel que fa als models de documents, que era una altra de les qüestions que plantejava en Manel Riera, crec que l'estandardització, en aquest camp, ha estat força reeixida. Podem trobar models, croquis documentals, pràcticament de tot. Però no penso que això sigui a hores d'ara una de les qüestions importants. S'han donat recursos suficients per fer la feina que s'havia de fer. Aquesta és una qüestió instrumental, accessòria, però fa l'efecte que, en línies generals, la feina està feta.

Un altre punt que ens plantejava el moderador d'aquesta taula era quins criteris lingüístics que utilitzem s'haurien de revisar. Em sembla que, en aquest cas, el més important dels criteris lingüístics que hi ha establerts i que utilitzem més o menys tots, no és tant revisar-los, com aconseguir rebaixar una mica l'ortodòxia dels qui els apliquen, l'ortodòxia dels formadors, la dels serveis lingüístics i la dels usuaris generals de la llengua.

Els criteris són, en general, propostes raonables per aconseguir que el llenguatge jurídic sigui estandarditzat sota el prisma de la simplicitat, la transparència, la modernitat, etc. Això seria una feina interessant, però ara per ara molt difícil, perquè el primer que s'ha d'aconseguir en l'àmbit dels judicis o de les vistes orals és que hi hagi un estàndard oral, la qual cosa comporta molta dificultat perquè hi ha intervencions múltiples d'advocats, pèrits, jutges, etc.

En altres llengües —com ara el castellà o l'anglès—, aquests usos lingüístics estan absolutament estandarditzats. En el cas del català, naveguen en el més absolut desconcert entre els localismes, els anacronismes, les paraules de lletraferits o la sintaxi jocfloralesca. És a dir, hi ha una barreja de nivells, de graus de formalitat, que caldria aclarir, sobretot en l'àmbit dels advocats —que són els qui realment intervenen més en els judicis— i dels fiscals.

La següent pregunta que ens fem és, pel que fa a l'ús i a la formació, si s'ha assolit la normalització en aquest camp. La veritat és que en alguns camps sí que s'ha assolit (per exemple, en l'Administració local, a la Generalitat o en el camp universitari), però en els camps judicial, notarial o registral, i, sobretot, en l'activitat jurídica privada, no s'ha assolit gens. I segurament en alguns camps —com ara l'activitat jurídica privada en l'àmbit mercantil— difícilment s'assolirà mai. Jo considero que aquí el repte és, en certa manera, assumir les pròpies limitacions.

Com a exemple en percentatges, podem dir que l'any 2001, en l'àmbit de l'Administració de justícia, aproximadament un 12 % dels funcionaris feien sempre la documentació en català i un 13 % dels jutges signaven la sentència en català. Això, bàsicament, representa entre un 85 % i un 90 % que sempre ho fan en castellà. Lògicament, aquí no podem parlar de normalització.

Finalment, pel que fa al disseny de cursos virtuals i presencials més moderns, cal un esforç en l'àmbit de la formulació de la didàctica del llenguatge jurídic —però hi estem treballant. D'altra banda, la formació lingüística de l'advocacia és imprescindible, fins i tot hauria de ser obligatòria. Actualment, els estatuts dels col·legis d'advocats no preveuen gaire obligatorietat en aquest sentit; no preveuen ni obligatorietat d'acreditació, ni obligatorietat de formació, ni obligatorietat d'assistència a cursos. Seria, evidentment, una línia de treball que s'hauria de procurar explotar.

Com a conclusió, podem dir que calen moltes mesures per millorar i per enriquir el corpus —tot i que segurament aquest no és el problema principal, com ja han dit les meves companyes de taula. Cal un enriquiment quantitatiu i també qualitatiu del corpus, i cal fer-ne un cert manteniment per no deixar-nos portar per patrons més castellans.

Actualment, en molts camps hi ha una fatídica separació —i aquest és precisament el problema— entre les propostes ben intencionades i correctament formulades del corpus, i la

manca absoluta d'ús. Per fer rendir el nostre treball, cal engrair aquest engranatge entre corpus i ús; és a dir, cal, sobretot, que l'ús validi el corpus que hem anat fent i que fem.